

ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยชุมชน

Social capital and Cultural Capital of the Khmerethnic and the Prevention and Solutions Drug Problems in the Community.

วุฒิชชาติ ทอนศรี¹
ผศ.ดร.ชูพัทธ์ สุทธิธา²
ดร.กนกพร รัตนสุธีระกุล³

บทคัดย่อ

บทความนี้อธิบายถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยวิถีของคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยมีประเด็นสำคัญในการศึกษาสามประการ ประการแรก เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชน ประการที่สอง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหายาเสพติดและกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ประการสุดท้าย เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการทดลองนำแนวคิดทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมมาอธิบาย

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านพลวงตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์และเก็บข้อมูลระหว่างปี 2553-ปลายปี 2555 โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการศึกษาพบว่า ทุนทางสังคมที่จะสร้างพลังให้กับชุมชนบ้านพลวงสามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่กระทบกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้ คือ ระบบเครือข่ายทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในส่วนของทุนทางวัฒนธรรมคือ ระบบความเชื่อ ผู้วิจัยยังพบว่า ชุมชนบ้านพลวงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จุดเด่นคือ ความสัมพันธ์เป็นกลุ่มก้อน

ที่เหนียวแน่นในระบบวงวานเครือญาติเป็นหลัก ซึ่งวงวานเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบ้านพลวงนี้มีลักษณะวัฒนธรรมความเชื่อที่หล่อหลอมให้เห็นว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยจึงได้นำเอา ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์เขมรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาปรับใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งกิจกรรมที่สามารถดำเนินการในชุมชนแล้วสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้จริง คือ “กิจกรรมการเฝ้าระวังเวรยามและ การต้อนน้ำสาบานไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด” และพบว่าการที่ทั้ง 2 กิจกรรมสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้จริง ชุมชนจำเป็นต้องบูรณาการอำนาจภายในชุมชน 2 ระบบ เข้าด้วยกัน คือ อำนาจการสั่งการของผู้นำทางการในชุมชน หรือนโยบายภาครัฐ กับอำนาจจากวัฒนธรรม ความเชื่อของคนชุมชนผ่านผู้นำทางธรรมชาติ ชุมชนจึงจะสามารถป้องกันปัญหายาเสพติดได้ ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากผู้นำทางการหรือผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางธรรมชาติ รวมถึงสมาชิกทุกคนในชุมชน ทุกระบบในสังคมจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันจึงจะสามารถแก้ไขปัญหายาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม, ทุนทางวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์เขมร, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

¹ นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลักคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ABSTRACT

This article consisted of a drug protection and solution at the village near Thailand – Cambodia border as people are Cambodian descent. There are three important subjects for research. The first subject relates with the social capital. It is a culture in the community. The second subject is about a drug protection and solution in the village and the last subject is the way to apply culture in the community to solve and protect a drug problem.

The researcher had studied during the process of a drug protection and solution at Ban Pluang Villagc, in Prasat District, Surin Province during the years 2010 – 2012. The writer used a cooperative research with the people in the village. The result was founded that the social capital such as a social network system and a communication would help the people create the power for solving the contradictory problem that has an effect on the relationship of people in the community. The next result was one part of the cultural capital and belief. It showed that a close relationship was the

outstanding feature of Cambodian descent people in the village. This relation and belief made the people and society strong and united. So, the writer and a team of researchers applied a social capital and cultural capital to solve a drug problem. Being on guard was one of the activities that has been arranged, and there were also giving an oath. Finally two activities solved a drug problem. The people in community need to combine two systems. First system is a power of the official leader in the community or the government policy. The second system is belief, culture and tradition in the community. All of these could protect a drug problem.

Therefore a drug protection and solution need to be cooperated by the leader of the community including all of members. All systems were necessary to be operated together. All can solve a drug problem efficiently.

Keywords : Social capital, Cultural capital, Khmerethnic, Prevention and Solutions Drug Problems

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น จากข้อมูลสถิติการจับกุมของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) พบว่า ในปีงบประมาณ 2552 มี 99,341 ราย และในปีงบประมาณ 2553 มี 108,783 ราย ที่สำคัญได้ขยายวงกว้างมาสู่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประชาชาติอย่างรวดเร็วแม้ว่าภาครัฐได้ใช้มาตรการป้องกันปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องแต่การขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มวัยทำงาน และยาเสพติดเป็นสินค้าที่ไม่ต้องโฆษณา มีผู้มารับสินค้าไปขายโดยตรง สร้างรายได้จำนวนมาก ต้นทุนการผลิตต่ำ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ถึงแม้ในปัจจุบันกฎหมายจะบัญญัติโทษสูงสุดสำหรับผู้กระทำผิดถึงประหารชีวิตก็ตาม แต่การจับกุมเป็นเพียงผู้ค้ารายย่อยและกลุ่มผู้เสพเท่านั้นจึงทำให้ปัญหายาเสพติดในระดับประเทศยังมีการแพร่ระบาดอยู่เป็นจำนวนมาก [7]

จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,245 คดี ปีงบประมาณ 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,407 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.17 และปีงบประมาณ 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,725 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.34 ในส่วนของอำเภอปราสาท เป็นพื้นที่ที่มีสถิติการจับกุมคดียาเสพติดสูงถึง 377 คดี ในปีงบประมาณ 2553 เป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเมืองสุรินทร์และเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการเฝ้าระวังปัญหาเสพติดเนื่องจากเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจากพื้นที่ชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้าสู่กรุงเทพมหานครผ่านถนนหมายเลข 24 (โชคชัย-เดชอุดม) และมีการลำเลียงยาเสพติดผ่านถนนหมายเลข 214 ที่เชื่อมต่อจากชายแดนกัมพูชาด่านช่องจอม เข้าสู่อำเภอเมืองสุรินทร์ในระดับตำบล ตำบลบ้านพลวงเป็นแหล่งสำคัญของจุดพักและจุดผ่านของยาเสพติด เนื่องจากถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ของ “ปราสาทเมืองใหม่” ที่เป็นศูนย์รวมสถานบันเทิง

มีร้านคาราโอเกะ ร้านเหล้าเป็นต้น ซึ่งตำบลบ้านพลวงเองพบปัญหาเด็กและเยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและไม่ได้เรียน [7]

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลข้างต้นพบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ มีการรวมกลุ่มมั่วสุม มีการลักเล็กขโมยน้อยในชุมชนเกิดขึ้น ความเคารพนับถือผู้อาวุโสในชุมชนน้อยลง ชุมชนบ้านพลวงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในอดีตมีการเชื่อฟังและให้ความเคารพผู้อาวุโสในชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้ชุมชนมีความสามัคคีสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและทำให้ชุมชนสงบสุข และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เช่น ประเพณีแซนโถงตา ซึ่งเป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยตระหนักถึงบุญคุณของบรรพบุรุษในการที่พี่น้องมาประกอบพิธีร่วมกันจะใช้โอกาสนี้เพื่อการขอขมาลาโทษซึ่งกันและกันเป็นการรวมญาติเฉลิมฉลองของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่มีความกลมเกลียว ในปัจจุบันประเพณีแซนโถงตาได้คลายความสำคัญลงไปมากโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชน ในปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านพลวง ได้มีการรวมตัวกันแบ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวังชุมชน โดยการจัดเวรในการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนมิให้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งเป็นการรวมตัวกันแบบธรรมชาติ เป็นการรวมตัวเพื่อที่จะช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนไม่ให้เกิดขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการหิบบกเอาคุณค่าที่มีในชุมชนขึ้นมาสร้างพลังจากสิ่งที่มีในชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน คุณค่าที่มีในชุมชน คือ ความไว้วางใจกันในชุมชน กลุ่มองค์กรภายในชุมชน ระดับครอบครัว เครือญาติ เครือข่ายภายในภายนอกชุมชน กฎกติกาข้อบังคับในการควบคุมดูแลซึ่งกันและกันในชุมชนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกันความเป็นมิตร เป็นพี่น้อง การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันใน ประเพณีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตข้อปฏิบัติในชุมชน ระบบความเชื่อ ภูมิปัญญา การเรียนรู้ (ครอบครัว วัด ราชภัฏ) ค่านิยม

ข้อห้ามในชุมชนสิ่งมีคุณค่าในชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อรวมกันเข้าเรียกว่า ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม [2], [5], [8] ที่ผ่านมามีเพียงการศึกษาวิจัยโดยนำทุนทางสังคมมาสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนจัดการกับปัญหาภายในชุมชนแบบองค์รวมเท่านั้น ผู้วิจัยมองว่าการศึกษานวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยการใช้ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในครั้งนี้จะป็นงานศึกษาที่จะค้นหาทุนทั้ง 2 ด้านในชุมชน เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนได้และจะทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักว่าการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนคนในชุมชนสามารถป้องกันและแก้ไขได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบการแก้ไขปัญหาคือ ต่อเนื่อง และยั่งยืนได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เชมรที่มีอยู่ภายในชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเสพติดและกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เชมรที่มีอยู่ภายในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

คำถามของการวิจัย

สถานการณ์ปัญหาเสพติดและกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างไรทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เชมรที่มีอยู่ภายในชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนมีอะไรบ้างและแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เชมรที่มีอยู่ภายในชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดควรทำอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่
ชุมชนบ้านพลวง ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท

จังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วย 3 หมู่ ตามหน่วยการปกครอง คือ บ้านพลวงหมู่ที่ 1, 2 และ 14

2. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำการศึกษาลึกลงถึง

- 2.1 กลุ่มผู้นำทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 15 คน
- 2.2 กลุ่มผู้นำทางธรรมชาติ คือ ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 15 คน
- 2.3 กลุ่มผู้มีจิตใจสาธารณะบุคคลทั่วไป / เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีประกอบด้วย แนวคิดทุนทางสังคมแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัยเพื่อให้เกิดผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังภาพประกอบที่ 1

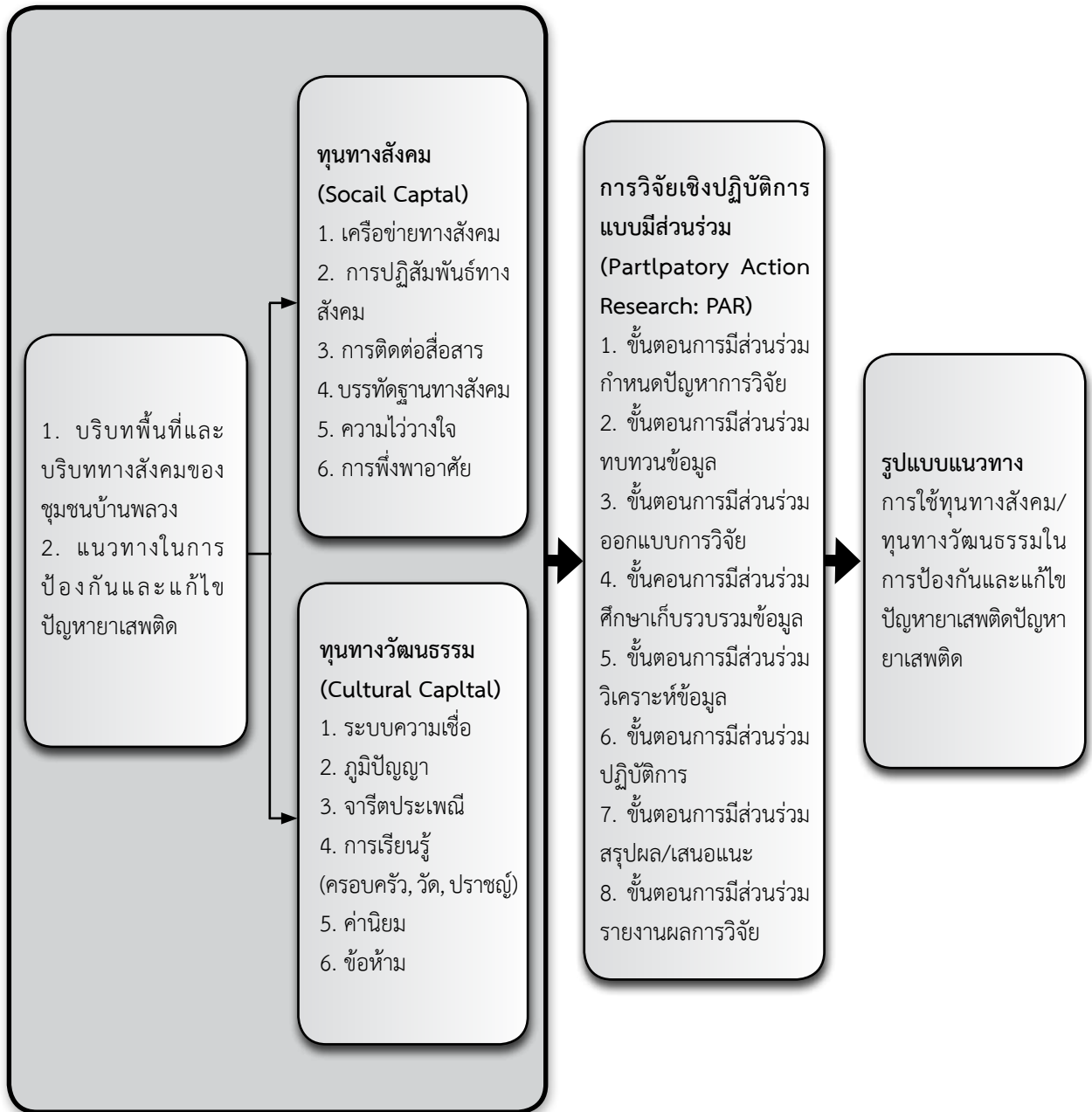
วิธีดำเนินงาน

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ [1]

1. การกำหนดปัญหาและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน

ผู้วิจัยใช้รูปแบบเป็นเวทีประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วม โดยการทบทวนปัญหาภายในชุมชน และนำปัญหาที่มีในชุมชนมาพัฒนาให้เป็นโจทย์ในการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการวิจัย ซึ่งการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมเวทีเป็นหลัก และใช้เครื่องมือรูปแบบมายแมปปิงบัตรคำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน รวมทั้งได้มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมให้กำหนดปัญหาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในชุมชน โดยการสนทนากลุ่มแกนนำและผู้นำชุมชน และอีกทั้งได้มีการใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้อาวุโส และเยาวชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโส และเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ต่อประเด็นปัญหา

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ดังกล่าว เพื่อยืนยันข้อมูลให้ตรงกันทุกฝ่าย และหาแนวทางการทำงานวิจัยร่วมกัน จนนำไปสู่การกำหนดโจทย์การศึกษาวิจัย คือ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยชุมชนพร้อมทั้งได้ค้นหาคัดเลือกทีมวิจัยด้วย

2. การออกแบบการวิจัยและการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้รูปแบบเป็นเวทีประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วม โดยการทบทวนเป้าหมายและกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กับทีมวิจัยเพื่อความชัดเจน รวมถึงการวางแผนงานขั้นตอนวิธีการดำเนินงานในการจัดเก็บข้อมูลโดยแบ่งกลุ่มตาม

ประเภทข้อมูลหรือหัวข้อหลักๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และร่วมกันออกแบบแบบสัมภาษณ์ในแต่ละหัวข้อคำถาม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมเวทีเป็นหลัก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประเภทข้อมูลที่ต้องการเก็บ ประกอบด้วย ข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลทุนทางสังคม ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ระบบโครงสร้าง-หน้าที่ของชุมชน และ ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่

2.2 วิธีการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกต การจัดเวที การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารมือสอง การจดบันทึก และการถ่ายภาพ

2.3 ผู้ให้ข้อมูล จะประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้อง 4 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิกในชุมชน/เด็ก-เยาวชน ประชาชนทั่วไป ผู้อาวุโส-ปราชญ์ และผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติ โดยแต่ละกลุ่มจะให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน

3. การทำความเข้าใจกับชุมชน

ก่อนการลงเก็บข้อมูลผู้วิจัยพร้อมทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจกับชุมชน โดยใช้รูปแบบเป็นเวทีประชุมทำความเข้าใจกับชุมชน โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงชี้แจงแนวทางในการวิจัยให้กับผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ อีกทั้งได้แนะนำทีมวิจัยให้กับผู้เข้าร่วมประชุมทราบ และขอความร่วมมือในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลบริบทชุมชน เพื่อทำการศึกษบริบทพื้นที่และบริบททางสังคมของชุมชน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตโดยการเดินสำรวจวิเคราะห์สภาพ การเปลี่ยนแปลง และค้นหาข้อมูลจากข้อมูลเดิมที่เป็นเอกสารหรือแผนที่ พร้อมทั้งจัดเวทีให้ผู้อาวุโสในชุมชนได้เล่าความหลังเรื่องวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ทำให้ทีมวิจัยได้ข้อมูลในส่วนของบริบททางสังคมในด้านต่างๆ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และร่วมกันจัดทำแผนที่ชุมชนเป็นการเปรียบเทียบให้เห็น

การเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.2 ข้อมูลทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนของทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งได้ใช้รูปแบบการจัดเวทีให้ผู้เล่าความหลังเรื่องการจัดตั้งถิ่นฐานของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์เขมรในชุมชน ให้เห็นในมิติการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.3 ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเสพติดในชุมชน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเสพติดในชุมชน และแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ผ่านมามีทั้งได้ใช้รูปแบบการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ผ่านมาของชุมชนให้เห็นในมิติการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

5. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยและชุมชนจะร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลที่ได้มาทุกครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะอาศัยการจัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อช่วยในการตรวจสอบข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยและชุมชนจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การจัดเวที ภาพได้ที่บันทึกไว้จากการจัดกิจกรรมมาจัดหมวดหมู่ และเรียงเรียงตามประเด็นต่างๆที่กำหนดไว้เพื่อแยกประเภทของข้อมูล ตีความ วิเคราะห์และสรุปเนื้อหา

6. การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน

ผู้วิจัยใช้การจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ทีมวิจัยได้จัดเก็บ รวบรวม เรียบเรียงและวิเคราะห์แล้วให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แก่ เด็กเยาวชน ผู้อาวุโส-ปราชญ์ ชุมชน หน่วยงาน องค์กรในพื้นที่ได้รับทราบ แสดงความคิดเห็นและเติมเต็มข้อมูล โดยจะใช้เวทีนี้เป็นการตรวจเช็คความถูกต้องของข้อมูลไปด้วย

7. การวางแผนปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัย เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมทดลองปฏิบัติการการใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชน พร้อมทั้งได้จัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมระหว่างทีมนักวิจัยกับชุมชน เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ และนำเสนอแผนทดลองปฏิบัติการ เพื่อให้ชุมชนได้นำไปทดลองปฏิบัติว่าสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชนได้จริงหรือไม่ กระบวนการในเวทีเน้นให้ผู้เข้าร่วมทุกคนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ปรับปรุงทั้งข้อมูล และแผนปฏิบัติการ เพื่อให้สมบูรณ์ที่สุด

8. กิจกรรมทดลองปฏิบัติการตามแผน

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชนตามแผนปฏิบัติการที่ทีมนักวิจัยได้วางเอาไว้ ทีมนักวิจัยและชุมชนร่วมกันปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานเป็นช่วงเวลา

ผลการศึกษา

1. การศึกษาบริบททางสังคม ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรที่มีอยู่ในชุมชน

1.1 บริบทพื้นที่และบริบททางสังคมของชุมชนบ้านพลวง

จากการศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนทางกายภาพและบริบททางสังคมของชุมชนบ้านพลวง สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านพลวงเป็นชุมชนชนบทอีสานที่มีบริบทพื้นที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม พื้นที่ทางกายภาพสามารถแบ่งออกได้ 3 ระดับตามประโยชน์ใช้สอย ระดับที่ 1 เป็นที่ดอนมีลักษณะเป็นพื้นที่ป่าชุมชน ป่าดอนตามหัวไร่ปลายนาระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ชุมชน ที่อยู่อาศัย ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ราบลุ่มทางการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนมากของชุมชน หากทำการเปรียบเทียบบริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านพลวงในอดีตกับปัจจุบันพบว่าในปัจจุบันบริบทพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนบ้านพลวงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีตพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันได้ถูกแผ้วถางให้เป็นผืนนาที่ใช้ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนมากขึ้น

รวมถึงการเพิ่มของจำนวนประชากรในชุมชนทำให้มีการขยายตัวในส่วนที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ป่าที่เคยมีจำนวนมากลดน้อยลงในส่วนของบริบททางสังคมชุมชนบ้านพลวงเป็นหมู่บ้านของชาวไทย-เขมรที่มีประเพณีความเชื่อ และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านหลายอย่างจากอดีตความสัมพันธ์ของคนบ้านพลวงมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพผู้อาวุโสในหมู่บ้านเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยควบคุมความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี เมื่อทำการเปรียบเทียบในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งการขยายตัวของประชากรในหมู่บ้าน ความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยีการสื่อสารด้านต่างๆทำให้บ้านพลวงมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ความขัดแย้งในหมู่บ้านมีมากขึ้นแต่ที่สำคัญและเห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ กระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (การเมืองท้องถิ่น) ที่ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความแตกแยกในด้านความคิด ความรัก ความชอบในตัวผู้สมัคร มีการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายให้การสนับสนุน บทบาทของผู้นำทางการเมืองมากกว่าผู้นำทางธรรมชาติดังชัดเจนแต่ชุมชนบ้านพลวงได้มีการใช้วัฒนธรรมความเชื่อภายในชุมชน มาเป็นตัวจัดการความขัดแย้งภายในชุมชน เช่น การจัดทำบุญประเพณีต่างๆ ที่เป็นส่วนรวม ผู้นำทางธรรมชาติหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะมีบทบาททางสังคมมากที่สุด ความเชื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะเกิดขึ้น สำหรับบุญประเพณีที่ทำให้คนในหมู่บ้านสามารถจัดการความขัดแย้งในชุมชนที่เห็นได้ชัดที่สุด คือบุญเดือนสาม-บุญไหว้ตาปราสาท (แซนตาปราสาท), บุญเดือนหก-แซนไหว้เจ้าปู่ตา (แซนตา) และ บุญเดือนสิบ-บุญแซนไหว้บรรพบุรุษ (แซนโถงตา) เป็นต้น และหลักในการสร้างความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชาวบ้านพลวงคือ การใช้ระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติของชาวบ้านพลวงนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดพลังในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพี่น้อง บุตรหลานของตนได้เป็นอย่างดี

1.2 ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมร การศึกษาทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมร ในชุมชนบ้านพลวง โดยการใช้แนวคิดทุนสังคม แนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรมเป็นกรอบในการช่วยค้นหาสรุปได้ว่า

ชุมชนบ้านพลวงยังมีทุนทางสังคมที่สามารถนำมาสร้างพลังในการต่อสู้กับปัญหาในชุมชนได้ คือ เครือข่ายทางสังคม การพึ่งพาอาศัย การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งทุนทางสังคมทั้ง 4 ด้านจะยังคงมีอยู่กับกลุ่มระบบเครือญาติ ระบบผู้นำทางธรรมชาติ ผู้อาวุโสในชุมชน และวัฒนธรรม ความเชื่อของคนในชุมชน ส่วนบรรทัดฐานทางสังคม และความไว้วางใจ ในปัจจุบันได้เลื่อนหายไปจากชุมชนบ้านพลวงมากแล้ว ในส่วนของทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านพลวงที่สามารถนำมาสร้างให้เกิดพลังได้นั้น คือ ระบบความเชื่อที่ยังคงมีพลัง ยังเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนบ้านพลวงได้ดีอยู่ ส่วนภูมิปัญญา จารีตประเพณี การเรียนรู้ ค่านิยม และข้อห้าม ต้องยอมรับว่าปัจจุบันในชุมชนบ้านพลวงได้ลบลื่อนหายไปตามยุคสมัยนิยม หรือหลงเหลือเพียงส่วนน้อยกับกลุ่มผู้สูงอายุเพียงเท่านั้น เด็กและเยาวชนไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้เท่าที่ควร ระบบวัฒนธรรมโครงสร้างระบบวัฒนธรรมของชุมชนบ้านพลวงเป็นระบบวัฒนธรรมเน้นระบบเครือญาติ และการเคารพนับถือผู้อาวุโส เคารพนับถือบรรพบุรุษ ซึ่งระบบวัฒนธรรมในปัจจุบันก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างในกลุ่มเด็กและเยาวชน สุดท้ายระบบบุคลิกภาพของคนในชุมชนบ้านพลวงสืบเนื่องจากระบบสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม ดังนั้นระบบบุคลิกภาพที่แสดงออกจึงมีความแตกต่างตามความต้องการในผลประโยชน์อันสูงสุดของแต่ละบุคคล

2. การศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

กระบวนการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านพลวง สรุปได้ว่าสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในบ้านพลวงหากทำการเปรียบเทียบกับอดีตกับปัจจุบัน สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในอดีตถือว่ารุนแรงมากกว่าปัจจุบัน อันเห็นได้จากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นมีหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ในปัจจุบันกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องปัญหายาเสพติดส่วนใหญ่คือเด็กและเยาวชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ผ่านมา ชาวบ้านพลวงได้ร่วมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมในการแก้ไขปัญหายาในหมู่บ้าน คือ กิจกรรมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว กิจกรรม

ให้ความรู้โทษและพิษภัยของยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชน และกิจกรรมเฝ้าระวังเวรยาม ถึงแม้ชุมชนจะร่วมกันดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหายาเสพติดไม่ได้หมดไปจากชุมชนแต่อย่างใด เนื่องจากกิจกรรมที่ดำเนินการที่ผ่านมาเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตามนโยบายภาครัฐสั่งการมาตามระบบผู้นำทางการ ซึ่งขาดความเข้าใจในบริบททางสังคมของชุมชนบ้านพลวง คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น กิจกรรมจึงไม่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนได้

3. การศึกษาแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การศึกษาแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สรุปได้ว่า การที่จะสร้างแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหายาเสพติดโดยการปรับใช้ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรที่มีอยู่ภายในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น จำเป็นต้องมีการบูรณาการระหว่างผู้นำทางการกับความเป็นชุมชน โดยการใช้กระบวนการทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ของชุมชนมาสร้างเป็นกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ในการนี้ต้องยอมรับว่าการที่จะใช้ระบบการสั่งการของผู้นำทางการ หรือกระบวนการทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรม อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่สามารถที่จะดำเนินการสำเร็จได้จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการทั้ง 2 ระบบเข้าด้วยกัน จนกระทั่งสามารถนำไปสู่การสร้างกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังนี้ 1. ผลักดันให้เกิดกระบวนการผู้นำธรรมชาติในการขับเคลื่อนงาน ใน 4 กิจกรรม (1) กิจกรรมการจัดการระบบหมู่บ้าน “แบ่งคุ้ม” (2) กิจกรรมออกกฎระเบียบหมู่บ้าน/ชุมชน “ประชาคมรับรอง” (3) กิจกรรมการเฝ้าระวังเวรยาม (4) กิจกรรมการรับรองครอบครัวสีขาวต้านยาเสพติด 2. กิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันโดยประเพณีความเชื่อ “การตักน้ำสาบานไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด”

4. การทดลองนำแนวทางการปรับใช้ทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรที่มีอยู่ภายในชุมชนในการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดมาปฏิบัติ

จากการดำเนินกิจกรรมการปรับใช้ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติด ตามแผนการดำเนินงาน พบว่า กิจกรรมที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติดได้ คือ กิจกรรมเฝ้าระวังเวรยามและกิจกรรมการต้อนน้ำสาบานไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสฟติด ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อาศัยบทบาทของผู้นำทางธรรมมาช่วยประสานให้คนในชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยวิเคราะห์จากการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน ถึงสถิติการจับกลุ่มมั่วสุมของเด็กและเยาวชนในชุมชนมีจำนวนลดลง คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นว่า “รู้สึกปลอดภัยมากยิ่งขึ้น” และสิ่งที่ค้นพบในการดำเนินกิจกรรมอีกอย่าง คือ แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติด จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้นำทางการ กับผู้นำทางธรรมชาติในชุมชน และการยึดหลักวงวานเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เพื่อสร้างพลังการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เมื่อสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม บนพื้นฐานความสามัคคี ความไว้วางใจ จนนำไปสู่การเป็นเครือข่ายในชุมชน ชุมชนก็จะมีพลังที่จะต่อต้านสิ่งไม่ดี หรือปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาหยาเสฟติดในชุมชนได้

การนำไปใช้ประโยชน์

ระหว่างการทำงานวิจัยนักวิจัยได้เชื่อมการทำงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพลวง โดยเชิญให้นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านพลวงมาเป็นที่ปรึกษาที่วิจัย เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการบริหารจัดการ ดูแลอยู่ในระดับพื้นที่โดยตรงซึ่งในเวทีกิจกรรมนำเสนอข้อมูลกับชุมชนและนำเสนอแผนปฏิบัติการ ได้ใช้ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพลวง เป็นสถานที่ในการจัดประชุมเพื่ออยากให้หน่วยงานในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จนนำไปสู่การที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะรับเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมต้อนน้ำสาบานต้านยาเสฟติดในวันไหว้ตาปราสาทบ้านพลวงเป็นประจำทุกปี และจะขยายพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมให้เต็มพื้นที่ทั้ง 14 หมู่บ้านของตำบลบ้านพลวง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์เขมรกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดในชุมชน พบว่าแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดโดยชุมชนนั้นชุมชนไม่สามารถพึ่งพากระบวนการดำเนินงานของภาครัฐเพียงด้านเดียวได้ หากแต่ชุมชนจำเป็นต้องสร้างกระบวนการภายในชุมชนโดยการบูรณาการระบบการดำเนินงานภายในชุมชนคือ ระบบการสั่งการของผู้นำทางการในชุมชนและระบบวัฒนธรรมชุมชน เข้าด้วยกัน โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ [3], [4], [6], [9] ระบบผู้นำทางการจำเป็นต้องใช้บทบาทของผู้นำในชุมชนเป็นตัวเชื่อมประสานทั้งคนในชุมชน และนโยบายภายนอกให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ แล้วนำมาบูรณาการกับระบบวัฒนธรรมชุมชนภายในให้สามารถสร้างรูปแบบกิจกรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติด ซึ่งระบบวัฒนธรรมชุมชนที่สามารถนำมาสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาหยาเสฟติดได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายทางสังคม การพึ่งพาอาศัย การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อสื่อสารโดยส่วนมากจะยังคงอยู่ในกลุ่มระบบเครือญาติ ระบบผู้นำทางธรรมชาติ ผู้อาวุโสในชุมชน และวัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชน

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าในกรณีของหมู่ที่ 14 เป็นหมู่ที่สามารถดำเนินกิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติดได้ประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากระบบภายในชุมชนทั้ง 2 ระบบที่ได้กล่าวข้างต้นชุมชนสามารถบูรณาการการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนทั้ง 2 ระบบได้โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำวัฒนธรรมชุมชนระบบความสัมพันธ์ ระบบเครือญาติ และระบบความเชื่อภายในชุมชนเข้ามาสร้างกิจกรรมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติดร่วมกันได้ ซึ่งกิจกรรมที่สามารถทำได้ผล คือ กิจกรรมเฝ้าระวังเวรยามและกิจกรรมการต้อนน้ำสาบานไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสฟติด ในส่วนของหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาหยาเสฟติดให้ประสบผลสำเร็จได้ อันเนื่องมาจากทั้ง 2 ชุมชนเกิดความขัดแย้งกันภายในชุมชนเอง ในระบบการสั่งการของผู้นำทางการในชุมชนไม่สามารถ

ที่จะสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ รวมถึงผู้นำทางการในชุมชนทั้ง 2 หมู่ไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวัฒนธรรมภายในชุมชนเอง รอเพียงระบบสั่งการจากภาครัฐเท่านั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงไม่สามารถสร้างพลังสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งให้กับชุมชนได้ แต่ถึงอย่างไรระบบความเชื่อ ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ยังมีอยู่ภายในชุมชนเอง หากชุมชนหวังที่จะสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนจากปัญหาเสพติดชุมชนจำเป็นต้องมีการสร้างความเข้าใจ และผลักดันให้ระบบการสั่งการของผู้นำทางการในชุมชนและระบบวัฒนธรรมชุมชนมีการบูรณาการการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนเหมือนหมู่ที่ 14 ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถสร้างผู้คุ้มกันชุมชนจากปัญหาเสพติดได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน และช่วยลดความขัดแย้งภายในชุมชนลงได้บ้าง ปัญหาเสพติด และการจับกลุ่มมั่วสุมของเด็กและเยาวชนในชุมชนลดลง แต่ผู้วิจัยอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะต่อระดับนโยบาย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อนโยบายในการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน คือ ภาครัฐควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยการให้บทบาทกับคนในชุมชนได้คิดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพปัญหา และสภาพพื้นที่ของชุมชนเอง ภาครัฐควรหนุนเสริมให้เกิดกิจกรรมเพื่อสร้างความยั่งยืนในการในการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมศึกษา จนได้มาซึ่งผลการวิจัยที่สมบูรณ์เป็นที่ยอมรับ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ต่อไปนั้น ควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

คณะผู้วิจัย

1. นายวุฒิชชาติ ทอนศรี บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 8 ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
2. จ.ส.อ. ไผตรี จันทร์เจริญ บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
3. นางลำพรรณ ฉัตรทอง บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
4. นางวยุดา สงวนดี บ้านเลขที่ 142 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
5. นางสมศรี เกิดสบาย บ้านเลขที่ 49 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
6. นางสาวเนียง รัตนสุวรรณ บ้านเลขที่ 128 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
7. นายธนพล คุณสว่าง บ้านเลขที่ 131 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
8. ผศ.ดร.ชูพัทธ์ สุทธิสา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9. อ.ดร.กนกพร รัตนสุธีระกุลคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- [1] กมล สุดประเสริฐ, “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน”, กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2540.
- [2] กมลวรรณวรรณรัตน์, “ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชนพึ่งตนเอง: กรณีกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน”, ชลบุรี: วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2525.
- [3] จันทรฉาย สำราญเนตร, “ภูมิปัญญาของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์”, มหาสารคาม: ศศ.ม. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2550.
- [4] สุภาวดี แก้วประดับ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน”, กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2548.
- [5] สีลาภรณ์ บัวสาย, “พลังท้องถิ่นบทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน”, นครศรีธรรมราช: วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2552.
- [6] สัญญา สัญญาวิวัฒน์, “ทฤษฎีสังคมวิทยา”, กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. สัญญา สัญญาวิวัฒน์, “หลักสังคมวิทยา”, กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- [7] สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค3, “สถานการณ์ยาเสพติดจังหวัดสุรินทร์ ห้วง เดือนตุลาคม 2552-กันยายน 2553”, นครราชสีมา: ส่วนประมวลผลข้อมูลและเฝ้าระวัง สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค3, 2553.
- [8] อ่ำภา จันทราภาศ, “ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งชุมชน”, เชียงใหม่: ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ, 2543.
- [9] Robert D.Putnamอ้างอิงใน อภิชัย พัดเสน, “ทุนทางสังคม: มรดกเก่าจะพาเราไปรอดจริงหรือ”, ขอนแก่น: ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

